

DOI: [10.26565/2311-2379-2025-108-07](https://doi.org/10.26565/2311-2379-2025-108-07)
УДК 330.34:658.5-026.12

С. В. КОРОБКА*

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7521-6306>, e-mail: korobkas@ukr.net

* Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького,
вулиця Пекарська, 50, м. Львів, 79010, Україна

ВПЛИВ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ НА РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

У статті досліджено вплив циркулярної економіки на розвиток малого підприємництва, визначено ключові переваги та виклики, з якими вони стикаються під час переходу до нової моделі господарювання. Охарактеризовано основні принципи циркулярної економіки, такі як зменшення використання первинних ресурсів, повторне застосування матеріалів, переробка відходів та створення замкнених виробничих циклів. Проаналізовано роль малого бізнесу у впровадженні циркулярних підходів, його здатність швидко адаптуватися до змін, тестувати нові бізнес-моделі та технологічні рішення. Окреслено переваги переходу до циркулярної економіки, серед яких підвищення конкурентоспроможності підприємств, створення нових робочих місць, зменшення негативного впливу на довкілля та раціоналізація виробничих процесів. Водночас розглянуто основні виклики, що гальмують цей процес, зокрема потребу у значних початкових інвестиціях, технологічні труднощі, необхідність змін у споживчих звичках та недостатню обізнаність бізнесу щодо циркулярних практик. Визначено важливу роль державної підтримки у створенні сприятливих умов для переходу малого підприємництва до циркулярної економіки, зокрема через фінансові стимули, освітні програми та вдосконалення регуляторного середовища. Окрему увагу приділено перспективам інтеграції українських підприємств у міжнародні екологічні ініціативи та можливостям розвитку співпраці між бізнесом, державою та громадськими організаціями задля формування сталих економічних моделей. Зроблено висновок, що циркулярна економіка відкриває широкі можливості для малого підприємництва, сприяючи ефективнішому використанню ресурсів, зниженню витрат та впровадженню інновацій. Проте для повноцінної реалізації її потенціалу необхідні комплексні заходи, включаючи фінансову підтримку, розвиток інфраструктури, технологічні інновації та зміну споживчої культури.

Ключові слова: **циркулярна економіка, мале підприємництво, сталий розвиток, екологічні інновації.**

JEL Classification: L26, Q01, Q56, O44, M21.

Постановка проблеми в загальному вигляді. У сучасних умовах, коли ресурси стають дедалі обмеженішими, а екологічні проблеми набувають все більшої гостроти, концепцію циркулярної економіки вже не можна розглядати як модну тенденцію, а слід сприймати як нагальну необхідність. Впровадження її базових принципів сприяє формуванню економічної системи, що відзначається високою стійкістю та екологічною орієнтацією, знижуючи споживання первинних ресурсів, сприяючи створенню нових робочих місць і підвищенню конкурентоспроможності як окремих підприємств, так і всієї держави.

Циркулярний підхід до господарювання, зосереджений на оптимальному використанні ресурсів, мінімізації утворення відходів і побудові замкнутих виробничих циклів, відкриває широкі можливості для розвитку малого підприємництва. Завдяки своїй гнучкості та схильності до інновацій, малі підприємства можуть стати ключовими рушійними силами в процесі впровадження циркулярної економіки, здобуваючи економічні, екологічні та соціальні переваги.

З наукової та практичної перспективи питання впровадження циркулярних моделей є надзвичайно актуальним. З одного боку, це стимулює появу нових теоретичних підходів до сталого розвитку та ефективного використання ресурсів, а з іншого – створює конкретні можливості для модернізації виробничих процесів і підтримки малого підприємництва. Аналіз впливу принципів циркулярної економіки на розвиток малого підприємництва дозволить



виявити як позитивні перспективи, так і існуючі виклики, що постають перед сучасною економікою в умовах глобальних змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових праць дозволяє визначити основні напрями досліджень, актуальні проблеми та перспективи впровадження циркулярної економіки в українському контексті. Генезис, структура та особливості циркулярної економіки розглядає Нагара М. Б. (Нагара, 2021). Важливість циркулярної економіки для майбутнього України у контексті глобалізації підкреслюється у роботі Варфоломєєва М. О. та Чуриканової О. Ю. (Варфоломєєва & Чуриканової, 2020). Горбаль Н. І. та Ломага Ю. Р. (Горбаль & Ломага, 2022) розглядають циркулярну економіку як основу сталого розвитку підприємств.

Дерій Ж., Бутенко Н. та Зосименко Т. (Дерій та інші, 2021) акцентують увагу на необхідності створення відповідної нормативно-правової бази та механізмів стимулювання бізнесу до впровадження циркулярних практик. Горбаль Н. та Сліпачик С. (Горбаль & Сліпачик, 2024) досліджують перспективи впровадження циркулярної економіки в умовах війни, наголошуючи на адаптаційних механізмах та потенційних труднощах. Злотнік М. та Ткачук Б. (Злотнік & Ткачук, 2022) розглядають переваги циркулярної економіки в умовах воєнного стану, підкреслюючи, що економічні виклики війни можуть стати каталізатором змін у напрямку ефективнішого використання ресурсів. Капранова Л. (Капранова, 2024) досліджує циркулярну економіку як стратегію післявоєнного відновлення України, наголошуючи на важливості інтеграції європейських практик для прискорення економічного розвитку країни.

Руда М., Яремчук Т. та Бортнікова М. (Руда та інші, 2021) досліджують адаптацію європейського досвіду впровадження циркулярної економіки в Україні, що є надзвичайно актуальним в контексті євроінтеграційних прагнень країни.

Загальний аналіз наукових публікацій демонструє, що циркулярна економіка є перспективним напрямом розвитку України, проте залишається не дослідженням питання її впливу на розвиток малого підприємництва

Метою цієї статті є визначення впливу циркулярної економіки на розвиток малого підприємництва, та характеристики ключових переваг й викликів, з якими стикаються малі підприємства під час переходу до нової моделі господарювання.

Методологія дослідження. Для досягнення визначеної мети у даному дослідженні використано низку наукових методів, серед яких: теоретичне узагальнення, аналіз та синтез — для вивчення підходів науковців до проблеми впливу циркулярної економіки на розвиток малого підприємництва; порівняльний аналіз, систематизація, узагальнення та експертне оцінювання — для визначення переваг та викликів, які стоять перед малими підприємствами під час переходу до циркулярної економіки.

Першим етапом дослідження стало вивчення наукових праць, аналітичних звітів та стратегічних документів, що дозволило визначити основні фактори, які впливають на розвиток малого бізнесу в умовах циркулярної економіки. На другому етапі проведено аналіз існуючих практик малих підприємств, які успішно реалізують принципи циркулярної економіки, а також порівняння їхніх підходів до впровадження нових технологій.

Результати дослідження слугували основою для формулювання рекомендацій щодо покращення стратегій розвитку малого бізнесу в контексті циркулярної економіки, а також для пропозицій щодо державної підтримки та стимулювання цього процесу. Для наочності та кращого розуміння результатів були використані графічні засоби, що дозволяють візуалізувати основні висновки дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Передумови формування концепції циркулярної економіки були закладені ще понад 200 років тому, коли представники різних наукових шкіл почали вивчати поняття економічного кругообігу та обмеженості ресурсів. Сам термін “циркулярна економіка” вперше зустрічається у наукових дослідженнях вже наприкінці 80-х рр. ХХ ст., однак лише після офіційного впровадження на рівні Європейського Союзу (Нагара, 2021) ця концепція управління ресурсами отримала відповідне визнання у багатьох країнах світу. За сучасним визначенням Європарламенту, циркулярна економіка являє собою систему виробництва та споживання, що базується на принципах спільного використання, оренди, повторного застосування, ремонту, відновлення та переробки наявних матеріалів і товарів.

Побудова циркулярної економіки в Європі означає відмову від традиційної лінійної економічної моделі “взяти – зробити – утилізувати” (“take – make – dispose”) на користь іншої

економічної моделі, у якій особливо важливого значення набуває: по-перше, зменшення використання ресурсів (reduce); по-друге, максимально можливе продовження терміну служби виробів і матеріалів (reuse); по-третє, відновлення природних екосистем за рахунок повторного використання відходів в економіці (recycle) (Нагара, 2021). Основні принципи, що лежать в основі циркулярної економіки подано на рис 1.

Спрямована на формування замкнених циклів, у яких матеріали та енергія безперервно використовуються в економічному процесі, запобігаючи їх перетворенню на відходи, є основою циркулярної економіки.

За даними звіту Європейської Комісії (Circular economy: definition, importance and benefits, 2023), впровадження циркулярної економіки може сприяти зростанню ВВП на 0.5% та створенню понад 700 тисяч нових робочих місць до 2030 року. Дослідження (Приклади впровадження циркулярної економіки в Україні, 2024; Про схвалення Стратегії відновлення, 2024; ЮНІДО, 2024) показують, що більш ефективне використання ресурсів та енергії може значно знизити виробничі витрати і підвищити конкурентоспроможність підприємств.



Рис 1. Основні принципи циркулярної економіки
Fig. 1. Basic principles of the circular economy

Джерело: узагальнено автором (Нагара, 2021; Мельник & Злотнік, 2020).

Циркулярна економіка – це модель господарювання, що ґрунтується на раціональному використанні ресурсів, мінімізації відходів і створенні замкнених виробничо-споживчих циклів. Вона передбачає повторне використання матеріалів та енергії, зменшення залежності від первинних ресурсів і впровадження принципів сталого розвитку. Дана модель сприяє продовженню життєвого циклу продукції, ефективнішому управлінню ресурсами та екологічній безпеці.

Попри значний потенціал у сфері сталого розвитку та раціонального використання ресурсів, циркулярна економіка не є абсолютно безперечною концепцією. Вона надає чимало суттєвих переваг (рис. 2), зокрема сприяє зменшенню споживання природних ресурсів, мінімізує кількість відходів, створює нові робочі місця та стимулює інноваційні процеси.

Однак перехід до циркулярної моделі супроводжується певними викликами. Серед основних труднощів можна виділити значні початкові інвестиції, необхідність трансформації бізнес-моделей, конкуренцію з традиційною лінійною економікою, технологічні складнощі в переробці деяких матеріалів, необхідність формування нових споживчих звичок і низьку обізнаність суспільства щодо принципів циркулярності. Попри ці виклики, вони не є нездоланими.

Завдяки комплексному підходу, що включає державну підтримку, розвиток інновацій, підвищення рівня освіти та зміну споживчої культури, можливо суттєво зменшити негативні аспекти та максимально реалізувати потенціал циркулярної економіки.



Рис. 2. Переваги та недоліки циркулярної економіки
Fig. 2. Advantages and disadvantages of the circular economy

Джерело: узагальнено автором (Дерій та інші, 2021; Злотнік & Ткачук, 2022; Приклади впровадження циркулярної економіки в Україні, 2024; Про схвалення Стратегії відновлення, 2024; Руда та інші, 2021; Чуриканова, 2020).

Перехід до циркулярної економіки відіграє важливу роль у забезпеченні сталого розвитку. У цьому процесі мале підприємництво може стати рушійною силою, оскільки сприяє впровадженню інновацій, формуванню локальних виробничих циклів і залученню споживачів до екологічно відповідальних практик. Створення сприятливого середовища для малого підприємництва, що працює за принципами циркулярної економіки, є важливим кроком до формування стійкої та екологічно орієнтованої економічної моделі.

На початку 2024 року індекс активності українського малого підприємництва (UBI) склав 37,3, що свідчить про зростання активності порівняно з попереднім дослідженням, але залишається нижчим за пік серпня 2023 року. Мале підприємництво продовжує переживати невизначеність і стагнацію, що відображається у стабільних показниках кількості замовлень і обсягу виробництва, однак воно не нарощує товарні запаси, що свідчить про збереження обережності в умовах невизначеності (Малий бізнес України, 2024).

Прогнози на 2024 рік поліпшились, зокрема в очікуванні на зростання діяльності на 20,7% порівняно з 2023 роком. Більш ніж половина підприємств планує збільшення персоналу, що підтверджує оптимізм щодо відновлення після війни, особливо в контексті важливості людських ресурсів для цього процесу (Красіков, 2024).

Завдяки високій адаптивності та здатності до впровадження інновацій, малі підприємства можуть відігравати важливу роль у переході до циркулярної економіки (рис. 3). Вони швидко реагують на зміни, випробовують нові бізнес-моделі та технологічні рішення, створюють робочі місця та активно залучають споживачів до екологічно відповідальних практик.

Ефективна взаємодія між малими підприємствами, великими, державними інституціями та громадськими організаціями сприяє обміну досвідом, оптимізації використання ресурсів і масштабуванню успішних ініціатив.

Відтак, малі підприємства не лише сприятимуть впровадженню принципи циркулярної економіки у власну діяльність, а й можуть стати основою цих змін, демонструючи ефективність та довготривалі переваги нових підходів до ведення бізнесу.

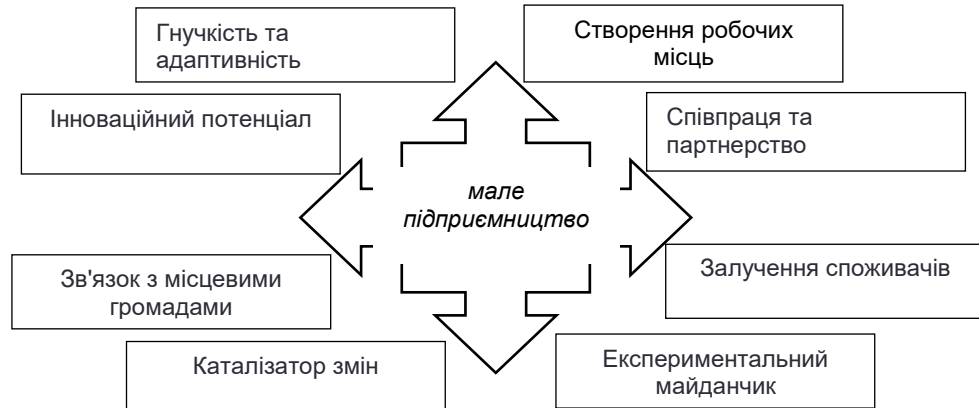


Рис. 3. Місце малого підприємництва в розвитку циркулярної економіки
Fig. 3. The place of small business in the development of the circular economy

Джерело: авторське узагальнення

Циркулярна економіка відкриває широкі перспективи для розвитку малого підприємництва, сприяючи ефективнішому використанню ресурсів, зниженню витрат і впровадженню інноваційних бізнес-моделей. Перехід до повторного використання матеріалів, переробки відходів та підвищення енергоефективності дозволяє оптимізувати витрати та вдосконалити виробничі процеси.

Впровадження альтернативних моделей, таких як оренда, ремонт чи вторинна переробка, сприяє розширенню ринкових можливостей і підвищенню конкурентних переваг підприємств. Зростаюча екологічна свідомість споживачів у поєднанні з державною підтримкою робить циркулярні підходи ще більш вигідними, допомагаючи бізнесу формувати позитивний імідж і отримувати додаткові фінансові стимули.

Перехід малих підприємств до циркулярної економіки пов'язаний із низкою викликів, серед яких обмежені фінансові ресурси, технічні труднощі, недостатня поінформованість, регуляторні обмеження, необхідність трансформації бізнес-моделі та вплив усталених споживчих звичок. Водночас існують дієві способи подолання цих перешкод, зокрема покращення доступу до фінансування, надання технічної допомоги та освітніх програм, удосконалення нормативної бази, інформаційна підтримка, розвиток співпраці та стимулювання споживчого інтересу до циркулярних рішень.

Застосування комплексного підходу до розв'язання цих проблем сприятиме ефективному впровадженню циркулярних принципів у діяльність малих підприємств, що, у свою чергу, сприятиме сталому економічному розвитку та зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище.

У 2024 році було схвалено Стратегію відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого та середнього підприємництва, а також затверджено операційний план заходів на 2024–2027 роки для її реалізації. Цей документ розроблявся у співпраці з бізнес-спільнотою, громадськими організаціями та експертами, що забезпечило його підтримку з боку міжнародних партнерів України. Особлива увага у стратегії приділена питанням “зеленого переходу”, цифрових інновацій, сталого розвитку та інклюзивності бізнесу (Про схвалення Стратегії відновлення, 2024).

Одним із важливих досягнень цієї ініціативи стало створення “Альянсу стійкості малого та середнього бізнесу України” (Посилення підтримки малого й середнього бізнесу, 2025), який об'єднує зусилля для розвитку екосистеми підприємництва в країні.

Ключовим елементом реалізації стратегії є формування сприятливих умов для впровадження принципів циркулярної економіки в бізнес-моделі малих підприємств, що сприятиме їхній конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

Українське мале підприємництво має значний потенціал для застосування екологічно безпечних та інноваційних технологій виробництва, що відповідає концепції сталого розвитку. Чимало підприємств уже інтегрують принципи циркулярної економіки у свою діяльність, використовуючи їх у розробці продукції, організації закупівель, виробничих процесах, створенні упаковки, маркетингових підходах і збуті товарів.

Важливу роль у розвитку циркулярної економіки відіграє співпраця між підприємствами сприяє формуванню замкнених виробничих циклів, у яких відходи одного бізнесу можуть бути використані як сировина для іншого. Завдяки такому підходу циркулярна економіка стає ефективним інструментом підвищення продуктивності та стійкості малого підприємництва.

У контексті сталого розвитку та зростаючого тиску з боку екологічних викликів дедалі більшої актуальності набуває концепція циркулярної економіки, особливо для малих підприємств, які становлять значну частину економіки багатьох країн. Проте перехід до циркулярної моделі супроводжується як низкою підтримуючих чинників, так і бар'єрами, що стримують цей процес. На рис. 4 представлено узагальнені аспекти, які сприяють або перешкоджають впровадженню принципів циркулярної економіки на рівні малого підприємництва. Такий аналіз є необхідним для розробки ефективної політики підтримки та оптимізації управлінських рішень, орієнтованих на екологічну й економічну сталість підприємств.

Одним із пріоритетних напрямів державної політики щодо впровадження циркулярних бізнес-моделей є забезпечення належної фінансової підтримки для реалізації інвестиційних проєктів.

Важливим кроком у цьому процесі є інтеграція малого підприємництва в міжнародні екологічні ініціативи, що дозволить українським підприємствам розширювати ринки збуту та брати активну участь у глобальних програмах сталого розвитку та охорони довкілля.

На шляху до впровадження циркулярної економіки в Україні існує низка викликів, серед яких однією з основних проблем є недостатній рівень фінансової підтримки для підприємців у цьому важливому, але непростому процесі.

Чинні програми (Грант до €10, 2025; EU integration, green economy and better water management, 2025; SEED 4.0, 2025), спрямовані на розвиток екологічних ініціатив, здебільшого орієнтовані на великі компанії, тоді як малий і середній бізнес часто стикається з труднощами у доступі до необхідних фінансових ресурсів для впровадження інноваційних рішень.

Тому, важливо створювати нові фінансові механізми, які сприятимуть залученню інвестицій у сталий розвиток та циркулярні технології. Зокрема, це може включати спеціальні кредитні програми, субсидії та податкові стимули для малих підприємств, що активно запроваджують енергоефективні рішення та модернізують виробництво відповідно до сучасних екологічних вимог.

Висновки з даного дослідження і подальші перспективи в цьому напрямку. Циркулярна економіка виступає ефективною відповіддю на сучасні економічні, екологічні та соціальні виклики, забезпечуючи нові можливості для сталого розвитку малого підприємництва в Україні. Вона сприяє оптимізації використання ресурсів, зменшенню негативного впливу на довкілля, підвищенню конкурентоспроможності підприємств і створенню нових робочих місць. Наукова новизна дослідження полягає в систематизації переваг та викликів запровадження циркулярної економіки саме в контексті функціонування малого бізнесу в умовах української економіки, що трансформується. Уперше обґрунтовано потребу в комплексній державній підтримці малого підприємництва як ключового чинника впровадження циркулярних практик. Малі підприємства, завдяки своїй гнучкості та здатності до адаптації, можуть стати рушійною силою у формуванні стійкої економічної моделі в умовах посткризового відновлення України.

Мале підприємництво є не лише бенефіціаром циркулярної економіки, а й активним рушієм її впровадження. Завдяки високій адаптивності та інноваційному потенціалу малі підприємства можуть сприяти розвитку циркулярних бізнес-моделей та формуванню екологічно відповідальної економічної системи.

Подальші дослідження циркулярної економіки у сфері малого підприємництва мають значний потенціал для розвитку сталих бізнес-моделей та економічного зростання. Вони

можуть зосереджуватися на оцінці державних політик, вивченні передових практик, аналізі економічної ефективності, а також дослідженні впливу цифрових технологій та інвестиційних можливостей. Важливим аспектом є також зміна поведінки споживачів і їхня готовність підтримувати циркулярні ініціативи.

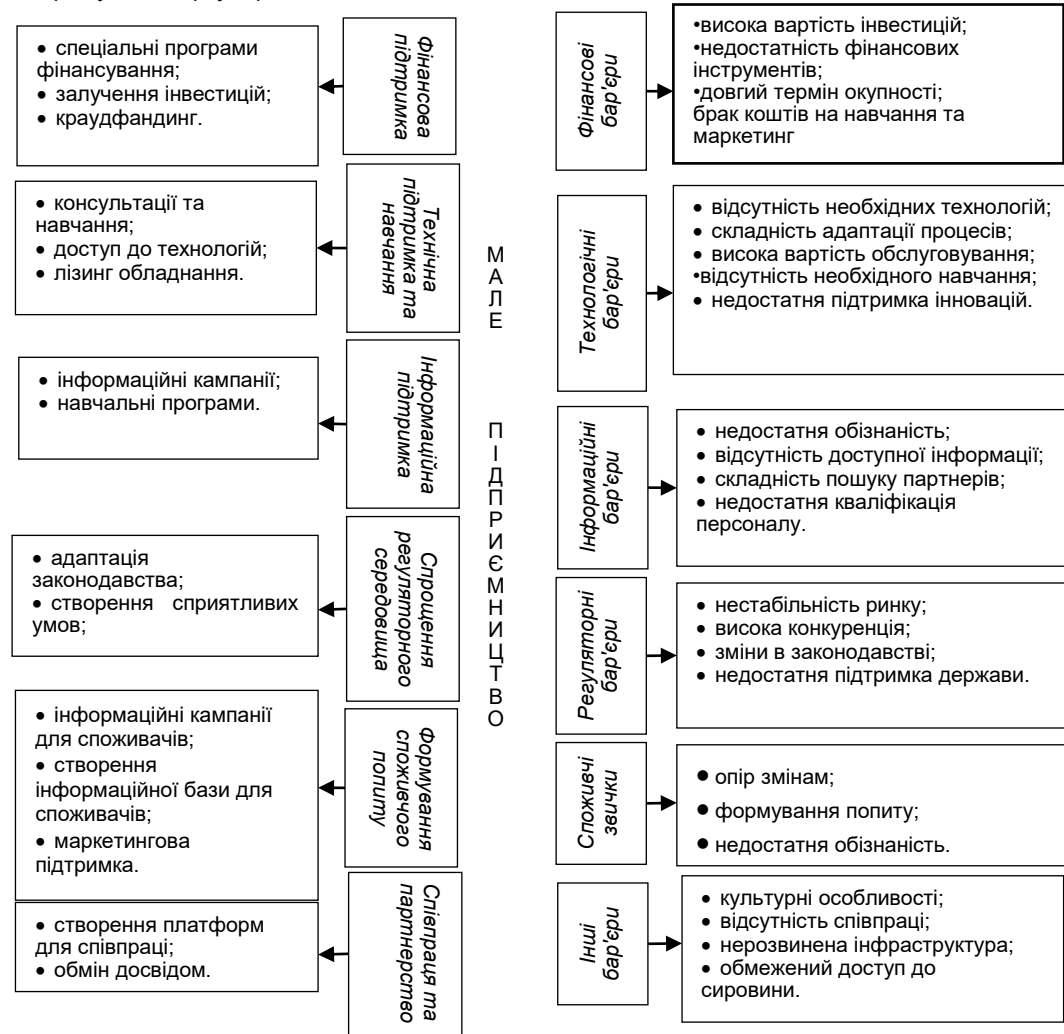


Рис. 4. Основні аспекти підтримки та перешкоди переходу малих підприємств на циркулярну економіку
Fig. 4. The main aspects of support and obstacles to the transition of small enterprises to the circular economy

Джерело: узагальнено автором (Мельник & Злотнік, 2020; Приклади впровадження, 2024; Про схвалення Стратегії відновлення, 2024; Руда та інші, 2021; Чуріканова, 2020).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нагара М. Б. Циркулярна економіка: генезис, структура, особливості. Економіка та держава. 2021. № 10. С. 68–73. <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.10.68>.

2. Варфоломеев М. О., Чуріканова О. Ю. Циркулярна економіка як невід’ємний шлях українського майбутнього в аспекті глобалізації. Ефективна економіка. 2020. № 5. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.200>
3. Горбаль Н. І., Ломага Ю. Р. Циркулярна економіка – основа сталого розвитку підприємств. Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія “Проблеми економіки та управління”. 2022. №1(9). С. 9–24.
4. Мельник О. Г., Злотнік М. Л. Аналізування стану та тенденцій розвитку циркулярної економіки у Львівській області. Бізнес Інформ. 2020. № 2. С. 125–133. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-2-125-133>
5. Приклади впровадження циркулярної економіки в Україні. К.: Центр ресурсоефективного та чистого виробництва, 2024. 44 с.
6. Про схвалення Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024–2027 роках. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2024 р. № 821-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-strategii-vidnovlennia-staloho-rozvytku-ta-tsyfrovoi-transformatsii-maloho-i-s821300824>
7. ЮНІДО. Циркулярна економіка для промислового розвитку в Україні: дослідження стану. Відень, ЮНІДО. 2024. URL: <http://www.recpc.org/circular-economy/https://www.eu4environment.org/app/uploads/2024/09/Report-Circular-Economy-for-Industrial-Development-in-Ukraine-Ukrainian.pdf>
8. Дерій Ж., Бутенко Н., Зосименко Т. Впровадження концепції циркулярної економіки: проблеми та перспективи. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2021. № 1(25). С. 54–62. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/236005>
9. Горбаль Н. І., Сліпачик С. В. Циркулярна економіка: особливості та перспективи впровадження в Україні в умовах війни. Науковий журнал “Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку”. 2024. Вип. 6. № 1. С. 92–104. <https://doi.org/10.23939/smeu2024.01.092>
10. Злотнік, М., & Ткачук, Б. Переваги впровадження циркулярної економіки для українських підприємств в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 45. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-36>
11. Капранова, Л. Циркулярна економіка як стратегія розвитку економіки України у післявоєнний період. Вісник Приазовського Державного Технічного Університету. Серія: Економічні науки. 2024. Вип. 1(39). 115–127. [https://doi.org/10.31498/2225-6725.1\(39\).2024.314694](https://doi.org/10.31498/2225-6725.1(39).2024.314694)
12. Руда М., Яремчук Т., Бортнікова М. Циркулярна економіка в Україні: адаптація європейського досвіду. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2021. № 3(1). С. 212–222. <https://doi.org/10.23939/smeu2021.01.212>
13. Малий бізнес України у 2024. URL: <https://blog.youcontrol.market/malii-biznies-ukrayini-u-2024/>
14. Красіков М. 67% малих та середніх підприємств України очікують зростання у 2024 році: дослідження Рауонеег. URL: <https://thepage.ua/ua/news/malii-biznes-v-ukrayini-ochikuyezrostannya-u-2024-roci-doslidzhennya-payoneer>
15. Посилення підтримки малого й середнього бізнесу в Україні: до альянсу стійкості МСП приєдналися 10 нових членів 14.04.2025. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/be2c3fcd-7cda-4255-b7e1-16cf2409ab23?lang=uk-UA&title=PosilenniaPidtrimkiMalogoYSerednogoBiznesuVUkraini-DoAliansuStiikostiMspPridnalis10-NovikhChleniv>
16. Чуріканова О. Ю. Запровадження циркулярної економіки на державному та регіональному рівнях: реальність, проблеми та перспективи Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2020. Вип. 33. Ч. 2. С. 124–129. <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-33-43>
17. Грант до €10 млн на підтримку циркулярної економіки для МСП. 2025. URL: <https://grant.market/opp/life-env>
18. EU integration, green economy and better water management: EU4Green Recovery East programme kicks off in Ukraine. 2025. URL: <https://euneighbourseast.eu/news/latest-news/eu->

[integration-green-economy-and-better-water-management-eu4green-recovery-east-programme-kicks-off-in-ukraine/](#)

19. SEED 4.0. 2025. URL: <https://globalcompact.org.ua/projects/seed/>

20. Circular economy: definition, importance and benefits. 2023. URL: <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20151201STO05603/circular-economy-definition-importance-and-benefits>

Стаття надійшла до редакції 08.02.2025

Стаття рекомендована до друку 31.03.2025

REFERENCES

1. Nahara, M. B. (2021) Circular economy: genesis, structure, features. *Ekonomika ta derzhava*, 10, 68–73. <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.10.68> (in Ukrainian)
2. Vartolomieiev, M. O., & Churikanova, O. Yu. (2020) Circular economy as an integral way of Ukraine's future in the aspect of globalization. *Efektivna ekonomika*, 5. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.200> (in Ukrainian)
3. Horbal, N. I., & Lomaha Yu. R. (2022) Circular economy is the basis for sustainable development of enterprises. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika". Seriya "Problemy ekonomiky ta upravlinnia"*. (in Ukrainian)
4. Melnyk, O. H., & Zlotnik, M. L. (2020) Analysis of the state and trends of the development of the circular economy in the Lviv region. *Biznes Inform*, 2, 125–133. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-2-125-133> (in Ukrainian)
5. Examples of circular economy implementation in Ukraine. (2024). Kyiv: Center for Resource-Efficient and Clean Production. (in Ukrainian)
6. On approval of the Strategy for the Recovery, Sustainable Development and Digital Transformation of Small and Medium-Sized Enterprises for the Period Until 2027 and approval of the Operational Plan of Measures for its Implementation in 2024-2027. (2024). Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 30, 2024. Retrieved form <https://www.kmu.gov.ua/npas/proskhvalennia-strategii-vidnovlennia-staloho-rozvytku-ta-tsyfrovoi-transformatsiimaloho-i-s821300824> (in Ukrainian)
7. UNIDO. (2024). Circular Economy for Industrial Development in Ukraine: A State of the Art Study. Vienna, UNIDO. Retrieved form: <http://www.recpc.org/circular-economy/https://www.eu4environment.org/app/uploads/2024/09/Report-Circular-Economy-for-Industrial-Development-in-Ukraine-Ukrainian.pdf> (in Ukrainian)
8. Derii, Zh., Butenko, N., & Zosimenko T. (2021). Implementation of the concept of circular economy: problems and prospects. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, 1 (25), 54–62. Retrieved form <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/236005> (in Ukrainian)
9. Horbal, N. I., & Slipachyk, S. V. (2024). Circular economy: features and prospects for implementation in Ukraine in times of war. *Naukovi zhurnal "Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku"*, 6(1), 92–104. <https://doi.org/10.23939/smeu2024.01.092> (in Ukrainian)
10. Zlotnik, M., & Tkachuk, B. (2022). Benefits of implementing a circular economy for Ukrainian enterprises under martial law. *Ekonomika ta suspilstvo*, 45. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-36> (in Ukrainian)
11. Kapranova, L. (2024). Circular economy as a strategy for the development of Ukraine's economy in the post-war period. *Visnyk Pryazovskoho Derzhavnogo Tekhnichnoho Universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*, (1(39)), 115–127. [https://doi.org/10.31498/2225-6725.1\(39\).2024.314694](https://doi.org/10.31498/2225-6725.1(39).2024.314694) (in Ukrainian)
12. Ruda, M., Yaremchuk, T., & Bortnikova, M. (2021). Circular economy in Ukraine: adaptation of European experience. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku*. 3(1), 212–222. <https://doi.org/10.23939/smeu2021.01.212> (in Ukrainian)
13. Small Business of Ukraine in 2024. (2024). Retrieved form <https://blog.youcontrol.market/malii-biznies-ukrayini-u-2024/> (in Ukrainian)
14. Krasikov, M. (2024). 67% of Ukrainian small and medium-sized enterprises expect growth in 2024: Payoneer study. Retrieved form <https://thepage.ua/ua/news/malii-biznes-v-ukrayini-ochikuye-zrostannya-u-2024-roci-doslidzhennya-payoneer> (in Ukrainian)

15. Strengthening support for small and medium-sized businesses in Ukraine: 10 new members joined the SME Resilience Alliance 04/14/2025. (2025). Retrieved from <https://me.gov.ua/News/Detail/be2c3fcd-7cda-4255-b7e1-16cf2409ab23?lang=uk-UA&title=PosilenniaPidtrimkiMalogoYSerednogoBiznesuVUkraini-DoAliansuStiikostiMspPridnalis10-NovikhChleniv> (in Ukrainian)

16. Churikanova, O. Yu. (2020). Introducing a circular economy at the state and regional levels: reality, problems and prospects. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, 33 (2), 124–129. <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-33-43> (in Ukrainian)

17. Grant of up to €10 million to support the circular economy for SMEs. (2025). Retrieved from <https://grant.market/opp/life-env> (in Ukrainian)

18. EU integration, green economy and better water management: EU4Green Recovery East programme kicks off in Ukraine. (2025). Retrieved from <https://eunighbourseast.eu/news/latest-news/eu-integration-green-economy-and-better-water-management-eu4green-recovery-east-programme-kicks-off-in-ukraine/>

19. SEED 4.0. (2025). Retrieved from <https://globalcompact.org.ua/projects/seed/>

20. Circular economy: definition, importance and benefits. (2023). Retrieved from <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20151201STO05603/circular-economy-definition-importance-and-benefits>

The article was received by the editors 08.02.2025

The article is recommended for printing 31.03.2025

S. KOROBKA*, Ph.D. (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management, <https://orcid.org/0000-0001-7521-6306>, korobkas@ukr.net

* Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv,
50 Pekarska St., Lviv, 79010, Ukraine

THE IMPACT OF THE CIRCULAR ECONOMY ON THE DEVELOPMENT OF SMALL BUSINESS

The article examines the impact of the circular economy on the development of small businesses, identifies key benefits and challenges they face during the transition to a new business model. The main principles of the circular economy are described, such as reducing the use of primary resources, reusing materials, recycling waste, and creating closed production cycles. The role of small businesses in implementing circular approaches, their ability to quickly adapt to changes, and test new business models and technological solutions is analyzed. The advantages of the transition to a circular economy are outlined, including increasing the competitiveness of enterprises, creating new jobs, reducing the negative impact on the environment, and streamlining production processes. At the same time, the main challenges that hinder this process are considered, including the need for significant initial investments, technological difficulties, the need for changes in consumer habits, and insufficient awareness of businesses about circular practices. The important role of state support in creating favorable conditions for the transition of small businesses to a circular economy is identified, in particular through financial incentives, educational programs and improving the regulatory environment. Particular attention is paid to the prospects for the integration of Ukrainian enterprises into international environmental initiatives and the possibilities for developing cooperation between business, the state and public organizations to form sustainable economic models. It is concluded that the circular economy opens up wide opportunities for small businesses, contributing to more efficient use of resources, cost reduction and the introduction of innovations. However, to fully realize its potential, comprehensive measures are needed, including financial support, infrastructure development, technological innovations and changes in consumer culture.

Keywords: **circular economy, small business, sustainable development, ecological innovations.**

JEL Classification: L26, Q01, Q56, O44, M21.

Як цитувати: Коробка С.В. (2025). Вплив циркулярної економіки на розвиток малого підприємництва. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна серія «Економічна»*, (108), 70–79. <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2025-108-07>

In cites: Korobka S. (2025). The impact of the circular economy on the development of small business. *Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University Economic Series*, (108), 70–79. <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2025-108-07> (in Ukrainian)